

Dětský domov Hrotovice

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Sokolská 362, 675 55 Hrotovice
Zřizovatel:	Kraj Vysočina
Ředitelka:	Ing. Bc. Simona Saitlová
Typ zařízení:	dětský domov
Kapacita:	16 dětí
Datum návštěvy:	8. dubna 2021
Datum vydání zprávy:	29. června 2021
Návštěvu provedli:	Mgr. Adéla Frédy, Mgr. Štěpán Jílka, Mgr. Anna Makarenko, Mgr. Bc. Tereza Slachová

Mgr. Monika Šimůnková
zástupkyně veřejného ochránce práv

Obsah

Obsah.....	2
Úvodní informace	3
Shrnutí	6
Pobyt dětí v zařízení	7
1. Denní režim	7
2. Autonomie dětí	10
3. Soukromí dětí	14
Hodnocení a trestání dětí	16
4. Hodnotící systémy	16
5. Opatření ve výchově	21
6. Trestání dětí	23
Kontakt dětí s rodinou a blízkými	28
7. Pobyty dětí mimo zařízení.....	28
8. Soukromí při telefonickém kontaktu	29
Vztah dětí k personálu.....	30
Přehled opatření k nápravě	32

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Od roku 2006 veřejný ochránce práv plní **úkoly národního preventivního mechanismu** podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹ Současný ochránce JUDr. Stanislav Křeček tuto část své působnosti přenesl na svou zástupkyni, tedy na mě.²

Proto **systematicky navštěvují místa (zařízení)**, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě, a to jak z moci úřední, tak v důsledku závislosti na poskytované péči. Dětské domovy jsou jedním ze zařízení, jež mohu navštívit.³

Cílem návštěv je posílit ochranu před špatným zacházením.⁴ Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřují pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv,⁵ konkrétně právníky, psychology, speciální pedagogy a sociální pracovníky. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s ředitelem, zaměstnanci a umístěnými dětmi, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace.⁶ Návštěvy jsou **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard poskytování péče.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Po každé návštěvě **sepíše zprávu. Většinou obsahuje návrhy opatření k nápravě.** Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k předcházení špatnému zacházení nebo jeho odstranění. **Zpráva nepopisuje zjištěnou správnou praxi zařízení** odpovídající dobrým standardům zacházení. **Soustředí se pouze na možné nedostatky.** Proto může působit velice nepříznivě a nevyváženě. Prosím čtenáře zprávy, aby na to pamatovali. Bez ohledu na závěry zprávy si vážím náročné práce všech zaměstnanců zařízení.

Zprávu pošlu zařízení se žádostí o vyjádření k popsáním zjištěním a navrženým opatřením.⁷ Pečlivě se zabývám sdělením (vysvětlením), které mi zařízení zašle.

---

1 Na základě § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Podle § 2 odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv. Více na www.ochrance.cz.

3 Podle § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

4 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy může mít špatné zacházení například podobu špatných materiálních podmínek, pokud by jimi byla překročena nevyhnutelná míra strádání a ponížení spojená s omezením osobní svobody, neprofesionálního jednání nebo dokonce násilí ze strany personálu, nezajištění ochrany před ublížením nebo zneužitím ze strany třetích osob, nerespektování práva na soukromí, práva na rodinný život (neoprávněné omezování kontaktu s rodinou), nerespektování sociální autonomie či práva dítěte na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

5 Podle § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Podle § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci

7 Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

Navržená **opatření k nápravě** se liší svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Pro snazší orientaci obsahuje zpráva na konci **přehled** opatření k nápravě. Navrhuji také **termín provedení**.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Není-li to možné, provedou se v nejkratší možné době. Za bezodkladná označuji opatření, která považuji za naléhavá a velmi důležitá, anebo opatření běžně snadno proveditelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho měsíce, tří měsíců, šesti měsíců nebo jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním navrhuji tam, kde je třeba zavést určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že zařízení opatření zavede co nejdříve a bude dbát na dodržování doporučené praxe.

Ráda bych, aby zařízení ve vyjádření ke zprávě sdělilo, že (1) opatření provedlo a jak, nebo (2) kdy a jak opatření provede, nebo (3) navrhne jiné vhodné opatření a termín.

Pokud budu vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **považovat za dostatečná**, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je vysvětlení zjištěných pochybení, doložení opatření k nápravě či věrohodný příslib jejich provedení.

Pokud vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **nebudu považovat za dostatečná**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁸ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení) **a obdržená vyjádření** na svých internetových stránkách⁹ a v databázi Evidence stanovisek ochránce (ESO).¹⁰

---

8 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

9 Na stránkách www.ochrance.cz.

10 Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z <https://eso.ochrance.cz>.

Charakteristika zařízení

Zařízení se prezentuje jako dětský domov rodinného typu. Sídlí v rodinné vilce, která byla v minulosti stavebně propojena se sousedící stavbou, jež sloužila jako zdravotní středisko. Zařízení nijak výrazně nevyčínívá, okolní zástavbu tvoří sice menší objekty, ale obdobného typu. Hrotovice jsou menším městem v okrese Třebíč se zhruba 1 800 obyvateli.

Zařízení je koedukované. Z celkového počtu 16 dětí bylo 7 dívek a 9 chlapců. V době návštěvy bylo v zařízení přítomno 13 dětí, dvě byly na úťeku, jedno na dlouhodobé dovolence v rodině. Děti byly ve věku od 7 do 17 let, věkový průměr činil 14 až 15 let. Děti byly rozděleny do dvou rodinných skupin, které se nachází v jiných patrech budovy. V zařízení žily 4 sourozenecké skupiny, bez sourozenců v zařízení byly pouze 3 děti. Rozdělení do rodinných skupin respektovalo sourozenecké vazby.

Péči o děti střídavě zajišťují celkem 4 denní vychovatelky a 2 noční asistentky pedagoga. Asistentky pedagoga v případě nezbytnosti, jako tomu bylo i v době návštěvy, zaskakují za denní vychovatelky. Na péči o děti se podílí také ředitelka zařízení. Administrativně sociální agendu zajišťuje jedna sociální pracovnice.

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla dne 8. dubna 2021 po předchozím telefonickém ohlášení. Ohlášení bylo provedeno z důvodu mimořádnosti návštěvy v době pandemie COVID-19.

Návštěvu provedli právníci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále také „Kancelář“) Mgr. Adéla Frédy, Mgr. Štěpán Jílka, Mgr. Anna Makarenko a Mgr. Bc. Tereza Slachová.

Zaměstnanci Kanceláře si v doprovodu ředitelky prohlédli zařízení, navštívili všechny rodinné skupiny, hovořili s ředitelkou, sociální pracovnicí, vychovatelkou a dětmi.

V průběhu návštěvy došlo k nestandardní události. Při pohovorech pracovníků Kanceláře s dětmi z dolní rodinné skupiny do pokoje dětí dvakrát vešla ředitelka zařízení, aby pracovníky Kanceláře upozornila na to, že přetahují dobu osobního volna dětí a zasahují do času, který mají vyhrazen pro přípravu do školy.¹¹

---

¹¹ Incident je popsán na str. 8.

Shrnutí

V zařízení jsem nenarazila na případy, které by svou intenzitou dosahovaly úrovně špatného zacházení. Současně však musím uvést, že praxi zařízení vnímám v několika konkrétních oblastech jako špatnou, porušující práva dětí, a z pohledu špatného zacházení jako velmi rizikovou.

Pobyt dětí v zařízení je svázán velkým množstvím psaných i nepsaných pravidel. Na každodenním fungování zařízení je zřetelná přílišná režimovost programu, kdy **organizační a provozní záležitosti převažují nad individuálními potřebami umístěných dětí.**

Negativně hodnotím **výrazný nepoměr mezi organizovanými řízenými činnostmi a volným časem dětí.** Přemíra organizace a zasahování do způsobů, jakým děti tráví čas, se negativně projevuje na jejich samostatnosti. Zařízení svým přístupem děti dostatečně nepřipravuje na přechod do samostatného života, jeho činnost je z tohoto hlediska spíše kontraproduktivní.

Velmi závažným zjištěním jsou snahy zařízení o **zasahování do autonomie umístěných dětí a omezování způsobů, kterými děti vyjadřují svou identitu.** Kritizuji existenci nepsaných pravidel zařízení, která se týkají vzhledu dětí a jejich stylu oblékání. Stejný postoj zastávám také k pravidlům upravujícím vzhled dětských pokojů a možnosti dětí jej upravit podle svých představ.

V praxi zařízení shledávám také závažné nedostatky ve vztahu k soukromí umístěných dětí. **Povinnost dětí telefonovat ze společného telefonu v doslechu personálu** považuji za naprosto nepřijatelnou. Negativně se vyjadřuji i k **nerespektování soukromí dětí při vstupu do jejich pokojů.**

Kritizuji také výrazně restriktivní přístup zařízení k dětem, který se projevuje existencí hned **několika bodových hodnotících systémů.** Tyto systémy se navíc vzájemně překrývají, a v praxi tak velmi často **dochází ke kumulaci trestů,** kdy je dítě za jedno provinění sankcionováno více způsoby a formami. Dětem jsou navíc udělována **nezákonná opatření ve výchově,** neboť jimi zařízení dětem ukládá činnosti, které nejsou uvedeny v příslušných právních předpisech.

V neposlední řadě se pak pozastavuji nad **negativními vztahy, které panují mezi umístěnými dětmi a některými členy personálu zařízení.** Kritizuji také praxi, kdy zařízení po dětech vyžaduje podepsat potvrzení o přijetí daru, jehož obsahem je i vyčíslení částky, za kterou zařízení dar pořídilo.

Pobyt dětí v zařízení

---

1. Denní režim

Ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy musí být vytvářeny podmínky podporující sebedůvěru dítěte rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující aktivní účast dítěte ve společnosti.¹² Účelem zařízení je zajišťovat dětem náhradní výchovnou péči v zájmu jejich zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.¹³

Program zařízení by měl zajišťovat poměr mezi volným a řízeným časem dětí.¹⁴ Děti by měly být podporovány ve zvládnutí situací se souvisejícími riziky při učení se samostatnosti a odpovědnosti.¹⁵ Zařízení by děti mělo připravovat na samostatný život a podporovat je v organizaci svého volného času.¹⁶

Děti vstávají v 6:00 hodin, v 6:30 posnídají, uklidí po sobě a pak čekají na distanční výuku. Ta dětem začíná mezi 8. a 9. hodinou a končí ve 12:00 hodin. Následuje oběd. Po obědě mají děti od 12:45 do 13:45 osobní volno. Od 13:45 do 15:30 následuje školní příprava, na kterou navazuje společná hodinová vycházka či běh. V 16:30 je svačina a po ní společný odpolední program do 18:00 hodin, kdy je večeře. Po večeři mají děti od 18:30 do 20:00 hodin tzv. etickou výchovu (skupinová komunita a reflexe dne). Od 20:00 do 21:00 hodin pak mají osobní volno.

Děti program popisovaly jako „zrychlený“. Uváděly, že sotva dodělají jednu činnost, už se musí zapojovat do druhé. Chybí jim čas na oddech, čas pro sebe. Děti shodně poukazovaly na málo osobního volna. Osobní volno je podle nich vždy první, ze kterého se bere, pokud se něco nestíhá. Odpolední organizované činnosti se údajně velmi často protahují do večerního osobního volna, a děti tak mají obvykle v součtu pouze zhruba hodinu a půl denně času samy pro sebe. Děti to vysvětlovaly tak, že osobní volno vedení zařízení vnímá jako nejméně hodnotný a efektivně trávený čas. Děti také negativně vnímaly rozsah doby, kdy se mají připravovat do školy. Uvedly, že pokud mají všechny své povinnosti do školy splněny, dostávají navíc další učivo k opakování. Některé organizované aktivity pak mají podobu práce na zahradě či uklízení. Někdy v těchto činnostech nevidí smysl, protože se „uklízí uklizené“. Údajně děti měly zametat i ulici a veřejnou cestu před zařízením.

Děti popisovaná praxe o ubírání času z osobního volna se potvrdila přímo v průběhu návštěvy. Ředitelka zařízení totiž opakovaně vstoupila do samostatného rozhovoru pracovníků Kanceláře s umístěnými dětmi, aby upozornila na to, že rozhovory s dětmi

---

12 Podle § 1 odst. 1 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ústavní a ochranné výchově“).

13 Podle § 1 odst. 2 zákona o ústavní a ochranné výchově.

14 Příloha č. 1 k Výnosu ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. 17/2018, Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči (dále jen „Standardy“), Standard 2.24.

15 Standard 2.27.

16 Standard 2.28.

přesahují do doby, kdy se děti podle denního programu mají připravovat do školy. Ředitelka nebrala v potaz argumenty dětí, že veškerou práci a úkoly na další den již mají hotovy. Uvedla, že čas, který stráví s pracovníky Kanceláře namísto školní přípravy, nahradí děti večer ze svého osobního volna, kdy budou opakovat učivo. Po tomto incidentu byly děti velmi frustrované a popisovaly, že se opravdu jedná o poměrně častou praxi.

Ředitelka k nastavení denního režimu dětí uvedla, že jí příslušné právní předpisy neumožňují dát dětem více osobního volna. Odkazovala na stanovený rozsah přímé pedagogické činnosti,¹⁷ kterou by podle ní vychovatelky nemohly vykázat, pokud by nebyly s dětmi a neorganizovaly jim činnost a aktivity.

S uvedenou praxí zásadně nesouhlasím. Zařízení se prezentuje jako dětský domov rodinného typu a nutno říci, že k tomuto způsobu fungování má i vhodné podmínky. **Vnitřní chod zařízení by tedy měl připomínat fungování v běžné domácnosti. Tak tomu ale v současnosti není.**

1.1 Volný čas dětí

Děti nemají moc příležitostí k oddechu a psychohygieně. Střídání programových bloků a aktivit jim neumožňuje „vypnout“, přeskupit své síly a polevit v soustředění. Tyto psychické deficity se pak přirozeně projevují v neochotě dětí některé činnosti provádět. Tuto neochotu pak podle vyjádření dětí personál zařízení mnohdy nesprávně považuje za lenost či pubertální vzdor a přistupuje k vynucování zapojení dětí do činností pod hrozbou sankce.

Svázanost režimu v zařízení a nedostatek volného času dětí konstatuji na základě srovnání s poznatky, které mnou pověřeni pracovníci Kanceláře získali v letech 2019 až 2020 při sérii návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Ačkoli byl v těchto zařízeních poměr volného a organizovaného času dětí daleko vyrovnanější, v žádném z nich neměli vychovatelé obtíže s vykazováním přímé pedagogické činnosti. To mě přivádí k závěru, že **problém tkíví spíše v požadavcích a představách vedení zařízení týkajících se činnosti vychovatelského personálu.**

Pro úplnost uvádím, že mezi navštívenými zařízeními byly samozřejmě i dětské domovy se školou a výchovné ústavy. I v těchto zařízeních byly režimy mnohdy daleko přívětivější k volnému času dětí a respektovaly jejich potřebu soukromí a času pro sebe. Důvod, proč tento poznatek uvádím, je ten, že se nedomnívám, že by děti v dětském domově potřebovaly více strukturovaný a organizovaný denní režim, než je tomu u dětí se závažnými a extrémně závažnými poruchami chování, které tvoří klientelu dětských domovů se školou a výchovných ústavů. Naopak to podle mého názoru **poukazuje na nepřiměřeně striktní přístup k umístěným dětem a jejich potřebám, který vedení zařízení zvolilo.**

Opatření:

- 1) **Zařadit do denního programu dětí více volného času (bezodkladně).**
- 2) **Respektovat potřeby dětí při sestavování denního programu (bezodkladně).**

---

17 Bod 7. přílohy k nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.

1.2 Dobrovolnost a participace dětí na denním programu

Každodenní život je dětem téměř neustále někým organizován. Podíl samotných dětí na rozhodování o vlastním programu je minimální. Vnímám zde riziko spočívající v soustavném oslabování samostatnosti dětí. Pokud totiž dětem dlouhodobě chybí možnost aktivně participovat na podobě denního programu, postupem času mohou rezignovat a stát se pouze pasivními příjemci předem naplánovaných aktivit. Popisovaný stav je nežádoucí z více důvodů. **Hlavní riziko však představuje v kontextu života dětí poté, co opustí zařízení a stanou se takřkajíc „pány svého času“.** Děti budou v organizaci času odkázány především samy na sebe. Pokud je na to zařízení nepřipraví, přechod dětí do samostatného života může být v tomto ohledu velice těžký. Tyto závěry vyplývají mimo jiné z výzkumu efektivity trávení volného času mladých dospělých po ukončení ústavní výchovy.¹⁸

Opatření:

- 3) **Umožnit dětem aktivně participovat na plánování denního programu a organizovaných aktivit (bezodkladně).**

1.3 Povaha organizovaných aktivit a činností

Negativně hodnotím i některé aktivity, které děti v rámci organizovaných činností provádějí. Jedná se zejména o pracovní a uklízení aktivity, které samozřejmě mají své místo v edukačním procesu z hlediska péče o své okolí, ale jejich podoba či četnost jejich opakování neodpovídá běžnému způsobu života. V konečném důsledku v nich děti nevidí smysl a vnímají je jako bezúčelnou výplň jejich volného času. Děti se konkrétně vyjadřovaly tak, že mnohdy „uklízí uklizené“, shrabávají již shrabané listí, zametají veřejnou komunikaci před zařízením apod. Domnívám se, že **namísto toho, aby děti získaly návyky z oblasti péče o běžnou domácnost a své okolí, buduje v nich zařízení tímto přístupem zbytečný odpor a nechuť k úklidovým a pracovním činnostem.**

Opatření:

- 4) **Přizpůsobit aktivity a četnost jejich opakování běžnému způsobu života (bezodkladně).**

1.4 Příprava dětí do školy

Obdobný problém spatřuji v množství času, který je určen pro přípravu dětí do školy. Děti nejsou motivovány připravovat se do školy efektivně a intenzivně. Praxe, kdy jsou dětem po vypracování všech úkolů a školní přípravy neustále ukládány další a další úkoly k procvičování učiva, opět svědčí spíše o snaze naplnit volný čas dětí. Zařízení současně nerozlišuje, zda je dítě žákem prvního stupně základní školy, nebo středoškolákem. Doba určená pro přípravu do školy je stejná, nehlédě na náročnost a množství učiva.

---

18 KŘÍŽOVÁ, S. *Výchovně vzdělávací program pro výchovné ústavy určený klientům ve věku 15-18 let a jeho návaznost na praktický život*. Olomouc, 2008. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta. Katedra antropologie a zdravotvědy. Vedoucí práce PhDr. Helena Skarupská, Ph.D., str. 57.

Děti jsou popsaným přístupem zařízení frustrovány. Při rozhovorech s pracovníky Kanceláře se vyjadřovaly v tom smyslu, že se člověku nevyplatí hlásit s tím, že už má něco hotovo, protože pak dostane zase více práce. Domnívám se, že **zařízení by mělo upustit od plošného stanovení času určeného pro přípravu do školy a mělo by jej individualizovat s ohledem na věk a schopnosti dítěte, jeho studijní výsledky, vzdělávací potenciál a množství a náročnost učiva.**

Opatření:

- 5) **Individualizovat dobu určenou k přípravě dětí do školy (bezodkladně).**

2. Autonomie dětí

Dítě s nařízenou ústavní výchovou má právo na respektování lidské důstojnosti a na rozvíjení tělesných, duševních a citových schopností a sociálních dovedností.¹⁹ Způsob fungování zařízení má vytvářet příležitosti k tomu, aby dítě činilo každodenní volby a rozhodnutí v běžných záležitostech.²⁰

2.1 Možnost úpravy vlastního vzhledu

Z rozhovorů s dětmi vyplynulo, že dívky v zařízení nemohou nosit rozpuštěné vlasy. Chlapci nemohou mít delší vlasy či nějaký modernější střih. Nemohou si nechat narůst vousy. Důvodem jsou podle dětí estetické preference personálu a vedení zařízení. Lakování nehtů, malování a barvení vlasů podle svých představ je v zařízení také zakázáno. Výjimkou je pátek, kdy pravidelně probíhá rituál sebe zkrášlování, kdy se dívky mohou na víkend nalíčit a nalakovat si nehty. I na odívání dětí se v zařízení vztahují určitá pravidla. Děti údajně nemohou nosit oblečení s módními průstřihy a krátké kalhoty či sukně, které končí nad kolena.

Ředitelka uvedla, že pravidla týkající se vzhledu pochází ze škol, které děti navštěvují. I přesto, že děti již bezmála rok do školy fyzicky nedocházejí a fungují v režimu distanční výuky, ředitelka trvá na jejich dodržování, aby si od nich děti do znovuotevření škol neodvykly. Musím zde však uvést, že jsem ve školních řádech škol v okolí zařízení nenalezla pravidla zakazující líčení či lakování nehtů. Školy pouze požadují, aby děti do školy chodily vhodně upravené, oblečené a čisté. **Pokud pravidlo opravdu existuje, žádám ředitelku, aby je v reakci na zprávu doložila.**

Existenci pravidel týkajících se účesů dětí ředitelka odmítla. Když děti chtějí nějaký extravagantní účes, nechají si ho podle ní udělat při pobytu mimo zařízení, na což ona ze své pozice nemá jakýkoli vliv. Jak je z uvedeného patrné, toto tvrzení je v rozporu s poznatkami, které pověření pracovníci Kanceláře zjistili z rozhovorů s dětmi. Ty tuto informaci navíc uváděly zcela nezávisle na sobě. Současně je namístě uvést, že v průběhu systematické návštěvy měly všechny dívky svázané vlasy a žádný z chlapců neměl delší vlasy či neoholené vousy. Mám přitom pochybnosti o tom, že by děti tento společensky konformní vzhled udržovaly čistě ze své vlastní vůle a na základě vlastního rozhodnutí.

¹⁹ Podle § 20 odst. 1 písm. c) a b) zákona o ústavní a ochranné výchově.

²⁰ Standard 2.29.

Účes a celkovou úpravu vzhledu dětí považuji za projev jejich osobnosti, který nijak nesouvisí s účelem pobytu dětí v zařízení. Jak již bylo uvedeno, průměrný věk umístěných dětí je mezi 14 a 15 lety. Většina umístěných dětí se tedy nachází v adolescentním období, kdy fyzický vzhled ovlivňuje vývoj jejich identity a je nedílnou součástí jejich sebe prezentace.²¹ Tuto vývojovou etapu dětí můžeme označit jako adolescentní boj o identitu.²² Specifický účes či oděv je pro adolescenty komunikačním prostředkem s okolím, kterým mohou vyjadřovat svou náklonnost či příslušnost ke specifickým hodnotám, případně ke komunitě či skupině lidí, kteří vyznávají hodnoty obdobného rázu.²³ Přijmout již existující identitu určité subkultury či jiného uskupení je ostatně pro dospívajícího člověka s omezenými životními zkušenostmi snazší než vytvářet vlastní na ostatních vlivech nezávislé sebe pojetí.²⁴

Z těchto důvodů **zásadně nesouhlasím s existencí jakýchkoli pravidel týkajících se vzhledu a odívání dětí založených na estetickém cítění a vkusu personálu a vedení zařízení.** Individuální vzhled a celková vizáž je podstatnou součástí fyzické stránky osobnosti člověka, která požívá právní ochrany.²⁵ **Děti by měly rozhodovat o svém vlastním vzhledu samy, s přihlédnutím k jejich věku a rozumové a volní vyspělosti.**

Předpokládám, že hlavním účelem existence těchto pravidel v zařízení je, aby se děti vyvarovaly příliš extravagantního stylu líčení a oblékání. Domnívám se ale, že zařízení zvolilo nesprávný prostředek k jeho dosažení. Striktní zákazy nic nevyřeší, zvláště pak u dětí v pubertálním věku. Pokud způsob vyjadřování vlastní identity nijak nezasahuje do zdraví, fyzického a psychického vývoje dítěte (např. sebepoškozováním, držením hladovky, užíváním nelegálních návykových látek apod.), nevidím sebemenší důvod, proč by do něj mělo zařízení takto rázně zasahovat. Namísto toho by **zařízení mělo dát dětem určitý prostor k jejich sebe prezentaci a následně s nimi pracovat na schopnostech vyjádřit své postoje mírnějšími a decentnějšími formami.** Toleranci a otevřenost považuji za jedny ze základních zásad práce s dětmi, s jejichž pomocí lze předcházet vzniku tzv. třecích ploch mezi dětmi a personálem zařízení v oblastech, které nejsou z hlediska jejich umístění do zařízení nijak zvlášť důležité.

Opatření:

- 6) **Zrušit jakákoli pravidla či nařízení týkající se vzhledu a odívání dětí (bezodkladně).**
- 7) **Umožnit dětem upravovat svůj vzhled a styl oblékání podle jejich vlastních preferencí s případným požadavkem na přiměřenost (bezodkladně).**

---

21 THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 9788026207146. S. 425.

22 ERIKSON, Erik H., ERIKSON Joan M. *Životní cyklus rozšířený a dokončený: doplněné vydání o devátém stupni vývoje od Joan M. Eriksonové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. Psychologie P. ISBN 80-7106-291-X. S. 70.

23 MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071787477. S. 40.

24 THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 9788026207146. S. 422.

25 Podle § 81 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

2.2 Možnost výzdoby vlastního pokoje

Dítě by mělo mít možnost přinést si do zařízení své oblíbené předměty a věci denní potřeby (zejména ošacení, hračky, fotografie, knihy), které chce mít u sebe.²⁶

Všechny pokoje dětí byly zařízeny ve velmi podobném až totožném stylu. Pokoje byly vymalovány na bílo a vybaveny palandami se skříňkami, pracovními stoly a židlemi. Na první pohled bylo patrné, že zařízení klade velký důraz na pořádek a celkovou estetiku prostoru. Pokoje však působily velice neosobně a nezabydleně, a to i přes to, že v době distanční výuky a protiepidemických opatření v nich děti trávily více času, než kdy jindy. Jedinou výzdobou, která prostory pokojů personalizovala a zútulňovala, byly nástěnky dětí a květiny. Je však zapotřebí říci, že nástěnky i květináče byly přizpůsobeny tak, aby zapadaly do barevného schématu pokojů.

Pokoj chlapců z 2. rodinné skupiny (obr. 1 a 2).

Pokoj dívek z 2. rodinné skupiny (obr. 3 a 4).

Z rozhovorů s dětmi vyplynulo, že si nemohou vyzdobit a upravit své pokoje podle vlastních představ. Děti nezávisle na sobě uváděly, že hlavním požadavkem na vzhled jejich pokoje je

²⁶ Standard 2.8.

to, aby spolu všechno barevně ladilo. Požadavky na takto nastavenou úroveň estetiky jejich pokojů jim ředitelka zařízení odůvodnila údajně tím, že pokoje musí nějak vypadat, kdyby se do nich přišel podívat někdo zvenčí.

Děti si údajně nemohou vylepovat žádné plakáty ani vystavovat vlastní fotky či obrázky na okenní parapety. Na zdi mohou mít pouze nástěnku, na parapetu pak 2 až 3 květiny, případně lampičku či budík. Pracovníci Kanceláře se při prohlídce dětských pokojů přesvědčili, že popisovaná praxe odpovídá reálnému stavu. Děti dále uváděly, že nemohou používat své vlastní ložní prádlo, pokud barevně neladí se zařízením pokoje. Údajně jim mělo být ze strany personálu vyčiněno za to, že si na parapetu vystavily pohlednici nebo měly na posteli položenou plyšovou hračku.

Ředitelka uvedla, že dětem nepovoluje vylepování jakýchkoli zkrášlujících prvků na zdi jejich pokojů z toho důvodu, aby se nepoškodila omítka. O požadavcích dětí vyzdobit si pokoje věděla, děti je opakovaně vznášely prostřednictvím samosprávy. Ředitelka jim přislíbila, že po uklidnění koronavirové situace a otevření obchodů do pokojů dětem pořídí euroklipové rámečky, do kterých si budou moci vkládat fotky, plakáty či jinou výzdobu dle jejich libosti. Ředitelka současně odmítla existenci jakýchkoli pravidel a omezení vztahujících se na výzdobu dětských pokojů, které by souvisely s barevným schématem pokojů. Uvedla, že děti si mohou vyzdobit a vystavit co chtějí, avšak za podmínky, že se o výzdobu budou náležitě starat a udržovat kolem ní pořádek. To ale údajně ve většině případů již děti plnit nechtějí.

I v tomto případě se tvrzení dětí a ředitelky zařízení rozchází. Opět však musím vyjádřit své pochybnosti o tom, že by děti udržovaly neosobní vzhled pokojů pouze na základě své vůle a preferencí. Domnívám se, že i v této oblasti hrají nepřístojnou roli estetické cítění, vkus a přehnaný smysl pro organizaci, jež vedení zařízení nadřazuje nad svobodnou volbu, vůli a přání umístěných dětí. V tomto názoru mě utvrzuje skutečnost, že ředitelka pověřeným pracovníkům Kanceláře sama vyjmenovala věci, které děti mohou mít na stolech a okenních parapetech. Dokonce nastínila i organizaci jednotlivých zásuvek pod pracovními stoly. **Takovou míru regulace považuji za excesivní zásah do autonomie dětí a jejich představ o organizaci a úpravě osobního prostoru.**

Opatření:

- 8) Zrušit jakákoli pravidla či nařízení týkající se výzdoby pokojů dětí (bezodkladně).**
- 9) Umožnit dětem vyzdobit si vlastní pokoje podle jejich vlastních preferencí (bezodkladně).**

2.3 Hospodaření s vlastními finančními prostředky

Děti nezávisle na sobě popisovaly praxi, kdy po každém nákupu v místním obchodě musí předkládat personálu zařízení účtenky ke kontrole. Toto opatření jim personál údajně odůvodňuje tak, že se tím děti vzdělávají v oblasti finanční gramotnosti.

Ředitelka potvrdila, že děti měly jednu dobu povinnost vychovatelkám předkládat účtenky. Obdržela totiž stížnosti na to, že některé děti v místním obchodě kradou. V době platnosti vládních opatření omezujících volný pohyb dětí účtenkou také dokládaly návštěvu obchodu.

Odmítla ale skutečnost, že by pravidlo o předkládání účtenek platilo i v době návštěvy. Zároveň však uvedla, že dbá na finanční gramotnost dětí a nelíbí se jí, když děti své peníze utrací za tabákové výrobky.

Opět zde dochází k rozporu mezi tvrzením dětí a ředitelky zařízení. Jisté ale je, že praxe spočívající v předkládání účtenek z nákupů v zařízení existovala minimálně v minulosti. Konstatuji proto, že zařízení by nemělo provádět dozor nad tím, za co dítě kapesné utratí. Kapesné náleží dětem. Pohled dospělého na to, za co stojí utráct peníze, se pochopitelně od dětského liší, avšak zařízení by mělo nechat rozhodnutí na dítěti. Může (a mělo by) je učit s penězi hospodařit, naučit je spořit, ale to znamená něco jiného než direktivně určovat, za co peníze z kapesného utráct.

Zároveň si nemyslím, že by kontrola účtenek byla účinnou obranou proti pořizování tabákových výrobků. Pokud dítě nebude chtít přiznat jejich koupi, účtenku jednoduše personálu nepředloží. Za toto jednání dítěti nemůže hrozit žádná sankce, neboť, jak plyne z výše uvedeného, dítě nemá povinnost zařízení dokládat, co si pořídilo za své peníze. Zařízení by postupovalo účinněji, kdyby apelovalo na místní prodejce tabákových výrobků, aby u svých zákazníků důsledněji kontrolovali jejich věk.

Opatření:

10) Nevyžadovat po dětech účtenky z nákupů (bezodkladně).

3. Soukromí dětí

Způsob fungování zařízení by měl zajišťovat dětem ochranu jejich osobního prostoru a soukromí.²⁷

Děti se negativně vyjadřovaly k povinnosti mít stále otevřené dveře od svých pokojů. V průběhu distanční výuky musí údajně sedět tak, aby personál viděl hned ode dveří pokoje na jejich monitory, a měl tak přehled, co děti dělají.

V sešitu samosprávy, kam děti píší své požadavky a návrhy na změny, děti přímo poukazovaly na nedostatek soukromí. Děti v něm požadovaly, aby jim bylo umožněno si dveře od vlastních pokojů zavírat a případně i zamykat. Vedení zařízení se k těmto požadavkům vyjádřilo v sešitu samosprávy následovně: „*Žádný klíče jsme dětský domov a né vězení. Jsme dětský domov rodinného typu a doma se děti taky nezamykají.*“

Zásadně nesouhlasím s praxí, kdy děti musí mít otevřené dveře od svých pokojů. Považuji to za nepřijatelný zásah do jejich soukromí. Nevidím důvod, proč by zařízení mělo mít neustálou kontrolu nad činností dětí. Co se týče kontroly aktivní účasti dětí v distanční výuce, domnívám se, že je to především věc školy či jednotlivých vyučujících, kteří danou výuku vedou. Uznávám, že v individuálních případech mohou nastat situace, kdy škola zařízení kontaktuje s pochybnostmi o aktivitě daného žáka, a zařízení proto může podniknout určité

---

²⁷ Standard 2.22.

kroky k efektivní kontrole jeho činnosti při vyučování. Nelze ale takovýmto způsobem kontrolovat plošně všechny děti v zařízení a zasahovat do jejich soukromí.

Co se týče požadavku dětí na zamykání pokojů, mám za to, že dospívajícím dětem by podle míry jejich vyspělosti a sebeobslužných schopností měla být tato možnost nabízena.²⁸

Uzamknutím pokoje mám přitom na mysli situaci, kdy dítě samo disponuje klíčem od pokoje. Nikoliv tedy stav, kdy pokoj dítěti na žádost zamkne personál, například pokud odjede na víkend k rodině. Dítě se tím kromě jiného učí i určité míře zodpovědnosti. Argumentace zařízení odkazem na chod běžné domácnosti v tomto případě neobstojí. **Dítě by mělo mít svůj osobní bezpečný prostor, kde může být chvíli samo se sebou.** Ostatní by měli respektovat jeho integritu a narušovat je pouze v nezbytných případech. Potřeba tohoto prostoru je v případě umístěných dětí daleko větší, než je tomu u dětí v rodinných domácnostech, neboť se nachází v prostředí, kde se denně pohybuje zhruba dalších 20 osob.

S ochranou soukromí dětí a respektem k jejich osobnímu prostoru bezprostředně souvisí také způsob, jakým personál vstupuje do jejich pokojů. V rámci již zmíněné samosprávy děti opakovaně požadovaly, aby personál klepal před vstupem do pokoje. Tyto požadavky ale zůstaly bez odezvy. V průběhu návštěvy byli pracovníci Kanceláře svědky praxe, kdy ředitelka vstupovala do pokojů dětí bez předchozího klepání. **To považuji za nepřipustný zásah do soukromí dětí a žádám, aby došlo k okamžité nápravě.**

Opatření:

- 11) **Nepožadovat po dětech, aby měly otevřené dveře od svých pokojů (bezodkladně).**
- 12) **Umožnit starším dětem v závislosti na jejich individuálních schopnostech uzamykat si svůj pokoj (bezodkladně).**
- 13) **Klepat na dveře při vstupu do pokojů dětí (bezodkladně).**

---

²⁸ Zpráva ze systematických návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. *Veřejný ochránce práv - ombudsman* [on-line]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 18. 5. 2021]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2012/2012_skolska-zarizeni.pdf, 2011, odst. 132.

Hodnocení a trestání dětí

---

4. Hodnotící systémy

Dítě s nařízenou ústavní výchovou má právo být hodnoceno a odměňováno a ke svému hodnocení se vyjadřovat.²⁹ Systém hodnocení si musí každé zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy stanovit ve svém vnitřním řádu,³⁰ přičemž **při využívání hodnotícího systému nemohou být omezována práva dítěte daná zákonem**. Omezení práv dítěte může být realizováno pouze na základě opatření ve výchově a v souladu se zákonem.³¹

Standardy požadují, aby motivační systém výchovně vzdělávacího procesu byl **transparentní pro děti i zaměstnance, respektoval cíle, zásady a principy péče a práva všech zúčastněných osob a upřednostňoval pozitivní motivaci dítěte**.³² Standardy kvality dále požadují, aby pedagogové i děti byli seznámeni s možnými následky nepatřičného chování dětí a aby zvolené výchovné postupy byly v souladu s výchovnými cíli, přiměřené a časově omezené.

Základním pilířem hodnocení by měl být vztah mezi hodnotitelem (tedy vychovatelem) a dítětem. Již tehdejší veřejná ochránkyně práv upozorňovala na nebezpečí toho, pokud zařízení upozaduje vztahovou rovinu práce s dítětem a vyzdvihuje rovinu režimovou, tedy klade důraz pouze na kázeň a striktní dodržování předepsaných pravidel. Je samozřejmě možné a poměrně jednoduché ostražitým sledováním dětí kázeň efektivně kontrolovat a vynucovat. Při přehnané motivaci jak trestem, tak odměnou však mohou být jakékoliv dosažené změny v chování dítěte pouze povrchní a nezvnitřněné. Děti se pravděpodobně začnou chovat účelově, mezi personálem a jimi vzniká nepřekročitelná bariéra, za kterou se v subkultuře klientů obvykle rozvine nebezpečná forma „druhého života skupiny“ – mimo jiné šikana. Její podoba je pak často přímo inspirovaná tím, jakým způsobem uplatňuje svou sílu svého postavení personál.³³ **Zařízení by se tedy v první řadě měla vyvarovat tohoto nebezpečí a budovat své hodnotící systémy na základech vztahu mezi dítětem a personálem.**

Zařízení primárně využívá dva hodnotící systémy – tzv. „šikula“ a systém trestných bodů, kterým se podrobněji věnuji níže. Tyto dva hodnotící systémy nejsou jedinými nástroji, prostřednictvím kterých děti dostávají zpětnou vazbu ke svému chování. V zařízení existují

---

29 Podle § 20 odst. 1 písm. l) zákona o ústavní a ochranné výchově.

30 Podle bodu 5 písm. a) přílohy k vyhlášce č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

31 Podle Čl. II odst. 1 metodického pokynu MŠMT k úpravě vnitřního řádu školského zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy (č. j. MSMT-26924/2018-1).

32 Standard 2.20.

33 DOSOUDIL, P. Má profese: vychovatel. Dva pohledy na roli vychovatele v zařízení institucionální výchovy. In: Vybraná témata vychovatelské praxe. 2012.

další hodnotící subsystémy či procesy, na základě kterých jsou dětem udělovány sankce či jiné negativní postihy. Ty popisují v následující 5. a 6. kapitole.

4.1 Hodnotící systém „Šikula“

Hodnotící systém „Šikula“ je hlavním nástrojem hodnocení dětí v zařízení a vychází z vnitřního řádu.³⁴ Děti jsou hodnoceny po celý den. Hodnocení je rozděleno do 5 kategorií, které zohledňují přístup dětí k úklidu, k personálu a ostatním dětem, k cizímu majetku, ke vzdělávání a k hospodárnému zacházení s jídlem. V závislosti na počtu splněných kategorií dítě na konci dne obdrží odpovídajícího „smajlíka“. „Smajlíci“ jsou rozděleni do 6 stupňů v hodnotě 0 až 5. Pokud dítě splní všechny kategorie, obdrží nejhodnotnějšího „smajlíka“ a stane se tzv. „šikulou“.

HODNOCENÍ ŠIKULA

DENNÍ:

- Čistý – krásný – útulný**
  - uklizeno v pokoji (skříňe, psací stoly) a ve společných prostorech
- Neslušnost se nenosí**
  - nelže, mluví slušně, chová se ohleduplně k ostatním, zdraví ostatní, nešahá na cizí věci, respektuje soukromí ostatních
- Nenechej domov plakat**
  - Udržování pořádku venku i uvnitř nad rámec svých povinností např. nevyhazování svačin, žádné papírky po zemi, nádobí uklízím na své místo, apod.
- Jsem vzdělaný a znalý**
  - pravidelně se připravuji na výuku (úprava sešitů), čte odbornou literaturu, zajímá se o dění ve světě a v místě bydliště, navštěvuje kulturní akce (koncerty, divadlo), hra na hudební nástroj
- Co si naložím, to sním**
  - Co si naložím na talíř, to si sním; nevybírá si v jídle

Bodové hodnocení: 1 – 5 bodů

MĚSÍČNÍ:

- Jsem zručný**
  - rukodělná činnost
- Kniha je můj kamarád**
  - čtení knih během měsíce
- Hrnečku vař**
  - příprava jídla, stolování, pečení
- Neseď doma za peccí**
  - aktivní účast na soutěžích, sportovní aktivity

Bodové hodnocení: 0 – 5 bodů

Kategorie a kritéria hodnotícího systému „Šikula“ (obr. 5).

Hodnocení se zapisuje do tzv. etických deníků, do kterých si děti také při večerních komunitách zaznamenávají průběh daného dne. „Smajlíkové“ hodnocení přímo ovlivňuje výši měsíčního kapesného dětí. Vnitřní řád totiž nestanovuje jeho fixní výši, ale pouze rozmezí s minimální a maximální hranicí. To je přitom totožné s rozmezím výše kapesného stanoveného právními předpisy.³⁵ Jednotlivá denní hodnocení dětí pak personál zařízení koncem měsíce sečte a podle výsledku určí konečnou částku měsíčního kapesného.

34 Dětský domov Hrotovice. *Vnitřní řád* [dokument pdf]. Hrotovice, 1. 3. 2020. S. 24. [cit. 20. 5. 2021]. Dostupné z: <http://www.ddhrotovice.cz/wp-content/uploads/2016/08/vnitri-rad-2020.pdf>.

35 Podle § 2 nařízení vlády č. 460/2013 Sb., o stanovení částky příspěvku na úhradu péče, částky kapesného, hodnoty osobních darů a hodnoty věcné pomoci nebo peněžitého příspěvku dítěti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, ve znění pozdějších předpisů.

Děti nevěděly, kolik „smajlíkových bodů“ potřebují na to, aby získaly nejvyšší možné kapesné. Neznaly žádné bodové hranice či pásma, podle kterých se kapesné určuje. Nezávisle na sobě uváděly, že je pro ně konečná výše kapesného vždy překvapením. Ředitelka k tomuto hodnotícímu systému uvedla, že k jeho zavedení došlo na základě závěrů z kontroly České školní inspekce. Ta totiž původní hodnotící systém kritizovala, protože byl založen na bodovém hodnocení dětí.

Domnívám se, že i přes změnu hodnotícího systému na popud České školní inspekce nedošlo k naplnění účelu původního doporučení. Hodnotící systém „Šíkula“ je i nadále bodovým systémem. Nahrazení bodů jiným symbolem, v tomto případě „smajlíky“, na této skutečnosti nic nemění, neboť stále dochází k jejich následnému přepočítávání na body a jejich měsíčnímu sčítání. Konstatuji, že **nevidím důvod, proč by měl v dětském domově rodinného typu existovat bodový hodnotící systém.** Jak uvádím výše, **základním pilířem hodnocení by měl být vztah mezi personálem zařízení a dětmi.** Ten však v případě některých členů personálu a ředitelky zařízení navázán není, což podrobněji popisuji v závěru této zprávy, a současný striktní a režimový přístup zařízení k hodnocení dětí naprávě tohoto stavu nenapomáhá. Mám za to, že umístěné děti jsou schopny pochopit slovní hodnocení jejich chování a nepotřebují je přijímat ve zjednodušené formě navázané na symboly či jiná vyjádření tohoto typu. **Požaduji proto, aby zařízení upustilo od bodového hodnocení dětí, a to jakkoli skrytého.**

Domnívám se také, že **některé aspekty každodenního života dětí by neměly být předmětem jejich hodnocení.** Konkrétně narážím například na pravidla „*zajímám se o dění ve světě a v místě bydliště; čtu odbornou literaturu; hraji na hudební nástroj*“. Vnímám snahu zařízení vychovávat děti jako spořádané a informované jedince. Zásadně ale nesouhlasím s tím, aby na těchto kritériích závisela výše kapesného. Tyto požadavky totiž směřují do zájmových a volnočasových sfér, které jsou čistě individuální, a neměly by tedy být po dětech nepřímo vynucovány. Nelze například hůře hodnotit dítě z toho důvodu, že nehraje na hudební nástroj, ačkoli jeho zájmy se orientují spíše na sportovní aktivity. Stejně tak nelze po dětech vyžadovat četbu odborné literatury, když raději čtou jiný žánr či upřednostňují jiné médium. Pozastavuji se i nad kritérii „*co si naložím na talíř, to si sním; nevybírám si v jídlu*“. Domnívám se, že zásady hospodárného stravování a pravidla stolování by měly být součástí nepřímého edukativního působení personálu na děti, ale nevidím důvod, proč by měly být předmětem hodnocení dětí.

V neposlední řadě kritizuji daný hodnotící systém kvůli jeho netransparentnosti. Považuji za alarmující, že děti netuší, jak konkrétně jejich hodnocení ovlivňuje jejich měsíční kapesné. Pokud děti neznají „pravidla hry“, zařízení po nich jen těžko může vyžadovat jejich dodržování, případně je k tomu jakkoli motivovat. Existence bodového hodnotícího systému tedy v navštíveném zařízení nemá jakékoli logické opodstatnění.

Opatření:

- 14) **Zrušit bodový hodnotící systém (bezodkladně).**

4.2 Systém trestných bodů

Vedle výše popsaného hodnotícího systému jsou děti předmětem ještě dalšího bodového hodnocení. Jedná se o hodnocení „přestupků“ dětí, které spočívá v udělování trestných bodů. Tyto body si pak děti musí odpracovat určitými činnostmi, které jsou uvedeny v sazebníku prací a současně ohodnoceny „pardonovými“ body.

BODOVÉ HODNOCENÍ	
1. Zametání chodníku před celým domovem.....	30 bodů
2. Zametání chodníku okolo hřiště.....	20 bodů
3. Neúčast v kroužku.....	30 bodů
4. Odvoz bio odpadu.....	30 bodů
5. Odvoz plastů.....	30 bodů
6. Odvoz papíru.....	30 bodů
7. jiná drobná pomoc	5 – 10 bodů
8. Nákup.....	20 bodů
9. Zalévání zahrady ..:	
stromy.....	20 bodů
bylinková zahrádka.....	10 bodů
kytky okolo stromů	10 bodů
celá zahrada.....	30 bodů
truhlíky.....	10 bodů
10. Zalévání kytek na domově.....	20 bodů
11. Vysávání.....	5 bodů
12. Úklid botárky.....	20 bodů
13. Úklid kapsáře.....	10 bodů
14. Plení záhonu dle velikost.....	5 – 20 bodů
15. Žehlení.....	20 bodů
16. Umývání obuvi.....	20 bodů
17. Umývání prostírání.....	20 bodů
18. Umývání židlí.....	20 bodů
19. Ranní pravopisné cvičen.....	10 bodů
20. Nepořádek v osobních věcech.....	20 bodů
21. Omluva vychovatele.....	20 bodů
22. Prohrovnání sněhu pouze na chodníku.....	20 bodů
23. Prohrovnání sněhu chodník a okolo domova.....	30 bodů
24. Prohrovnání sněhu chodník, okolo domova + parkoviště, garáž.....	50 bodů
25. Louskání ořechů..... maličká miska	10 bodů
Louskání ořechů..... větší miska	35 bodů
Louskání ořechů..... žlutá miska	50 bodů

Sazebník prací (obr. 6).

Děti uvedly, že **pokud svým jednáním způsobí škodu na majetku, je jim uděleno tolik trestných bodů, kolik stojí oprava nebo pořízení nové věci.** Stává se tedy, že jsou jim uděleny **trestné body v řádech tisíců.** Pokud dítě svým jednáním způsobí škodu, kterou nelze majtkové vyčíslit, například jde o použití vulgárních výrazů na adresu personálu, **určuje trestné body personál.** V průběhu systematické návštěvy pracovníci Kanceláře narazili na konkrétní případy udělení trestných bodů. Jedno dítě například obdrželo

500 trestných bodů za piercing, další dítě pak 300 trestných bodů za blíže nespecifikovanou drzost.

lečtní body mám za piercing 500 bodů	Mám 600 bodů protože jsem byl drzý!
--------------------------------------	-------------------------------------

Záznamy o udělených trestných bodech (obr. 7 a 8).

	Cinnost	Body	Zůstatek
28.10	Vysávání	25,-	475,-
29.10	Koupelna	25,-	445,-
	Drobná pomoc	10,-	
	Vývoz listí	5,-	
30.10	Vysávání botárka	25+10	355,-
	Jídlna - vytráhní	10	
	Koupelna - dlelíd.	15	
31.10	Koupelna	10,-	340,-
	drobná pomoc	5,-	
1.11	Vysávání	25,-	310,-
	Vysávání podesty	5,-	
2.11	Vývoz popelnic	60,-	210,-
	Vyhození všech plastů	30,-	
	papírů na domově Vytržení botárky.	10,-	
3.11	Hrabání zahrada	30,-	145,-
	Vysávání	25,-	
	Umyvání kontejnerů Vytržení botárka	10,-	
4.11	Zaklání kytek na DD	20,-	115,-
	Drobná pomoc	10,-	

Záznamy o odpočtu trestných bodů (obr. 9).

Jak je na první pohled patrné, **mezi výší udělovaných trestných bodů a hodnotami prací uvedených v sazebníku (obr. 6) panuje značný nepoměr.** Dětem tedy trvá dlouhou dobu, než si trestné body odpracují a postupně rezignují. Alarmující je i skutečnost, že **neexistují jednotná pravidla, podle kterých se trestné body udělují.** Ředitelka na přímý dotaz uvedla, že trestné body si za přestupky děti stanovují samy. Toto tvrzení se ale opět rozchází s informacemi, které pracovníkům Kanceláře uváděly děti v rámci samostatných rozhovorů, nezávisle na sobě. Podle nich trestné body udělují vychovatelé. Konstatují, že výše uvedené záznamy o udělení trestných bodů (obr. 7 a 8) dávají za pravdu spíše dětem než ředitelce.

Absurditu fungování celého systému podtrhuje skutečnost, že **děti jsou přímo motivovány vynechávat své kroužky**. Jak je patrné z 3. bodu výše uvedeného sazebníku prací (obr. 6), za neúčast v kroužku děti obdrží bonifikaci ve výši 30 bodů. **Tuto praxi považují za naprosto nepřipustnou a jdoucí přímo proti zájmu umístěných dětí**. Zařízení by naopak mělo děti motivovat k tomu, aby se aktivně zapojovaly do společenského života³⁶ za zdmí zařízením. Současně by zařízení mělo vytvářet příležitosti k tomu, aby děti využívaly veřejně dostupných služeb v okolí³⁷ a podporovat je v navazování kontaktů a k trávení volného času mimo zařízení.³⁸

Musím také konstatovat, že **o tomto systému hodnocení se ve vnitřním řádu zařízení nenachází ani zmínka**. O jeho existenci se pracovníci Kanceláře dozvěděli od ředitelky při prohlídce zařízení a z rozhovorů s umístěnými dětmi, když se přímo dotazovali na účel sazebníku prací (obr. 6) vyvěšeného na nástěnkách rodinných skupin. Touto praxí **zařízení porušuje právní předpisy** nastíněné v úvodu této kapitoly.

Opatření:

15) Zrušit systém trestných bodů (bezodkladně).

5. Opatření ve výchově

V reakci na chování může být dítěti uloženo **opatření ve výchově** (pozitivní nebo negativní), které však **musí splňovat zákonem stanovené podmínky**. Opatření ve výchově může být dítěti uloženo pouze oprávněnou osobou a za prokázané porušení jeho zákonných povinností.³⁹ Opatření ve výchově jsou zakládána do spisové dokumentace dětí.⁴⁰

Negativní opatření ve výchově může mít pouze takovou formu, která je explicitně uvedena v zákoně. Dítěti tedy může být:

- odňata výhoda udělená v rámci pozitivního opatření ve výchově,
- sníženo kapesné,
- omezeno nebo zakázáno trávení volného času mimo zařízení,
- odňata možnost účastnit se atraktivní činnosti či akce,
- zakázány návštěvy, s výjimkou osob odpovědných za výchovu, osob blízkých a oprávněných zaměstnanců orgánu sociálně-právní ochrany dětí.⁴¹

---

36 Podle § 1 odst. 1 zákona o ústavní a ochranné výchově.

37 Standard 2.25.

38 Standard 2.26.

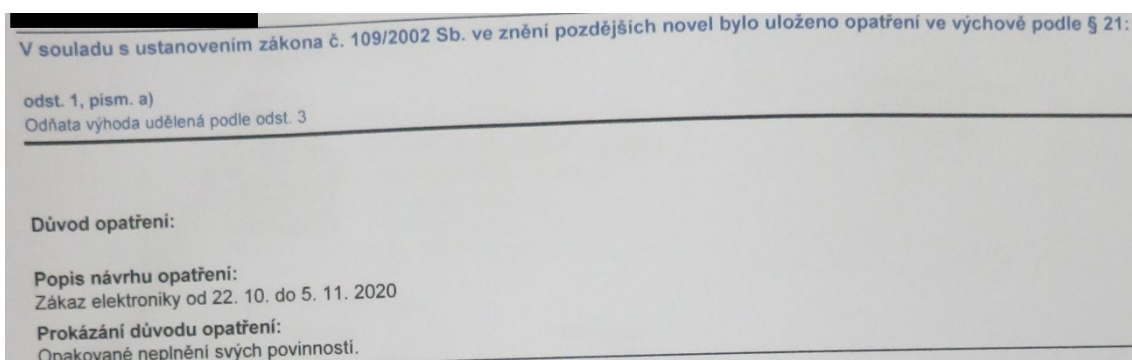
39 Podle § 23 odst. 1 písm. j) ve spojení s § 21 odst. 1 zákona o ústavní a ochranné výchově.

40 Podle § 21 odst. 5 zákona o ústavní a ochranné výchově.

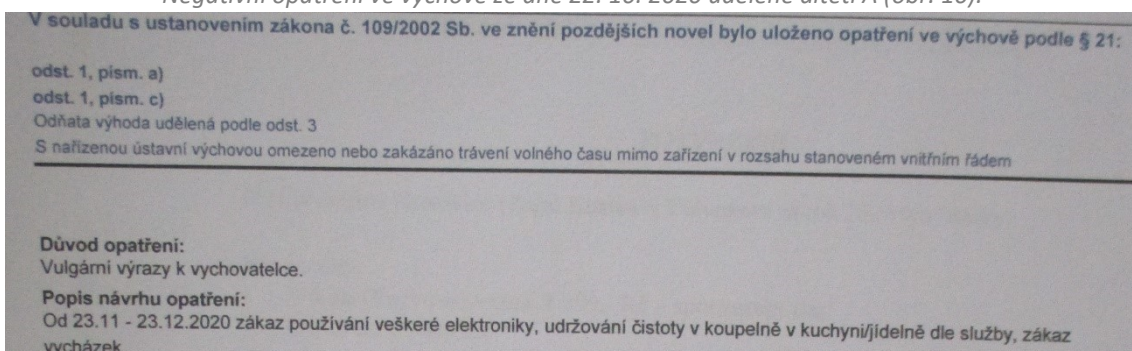
41 Podle § 21 odst. 1 zákona o ústavní a ochranné výchově.

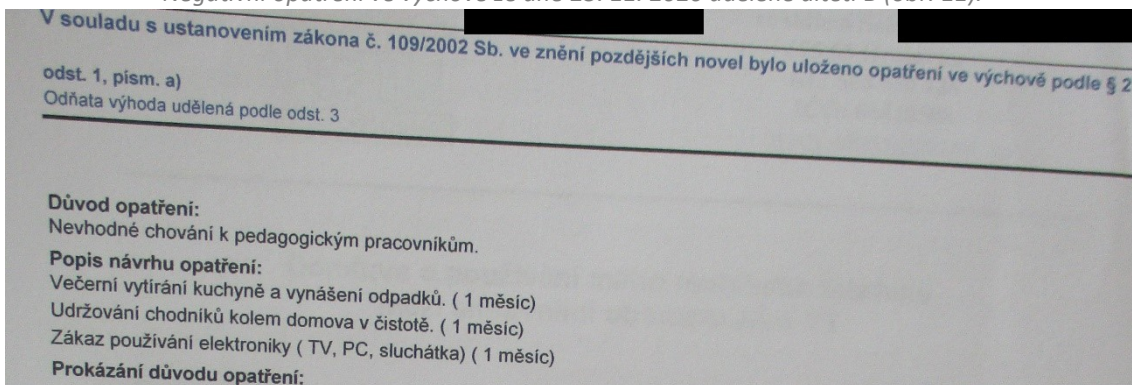
Ve spisové dokumentaci dětí pracovníci Kanceláře narazili na velké množství negativních opatření ve výchově, která výše uvedené požadavky nespĺňovala. Pro ilustraci níže dokládám části některých z nich.

Negativní opatření ve výchově ze dne 22. 10. 2020 udělené dítěti A (obr. 10).

Negativní opatření ve výchově ze dne 23. 11. 2020 udělené dítěti B (obr. 11).

Negativní opatření ve výchově ze dne 28. 3. 2021 udělené dítěti C (obr. 12).

Jak je z těchto výňatků patrné, třem různým dětem bylo uděleno opatření ve výchově podle § 21 odst. 1 písm. a) zákona o ústavní a ochranné výchově, kterým lze dětem odebrat výhodu udělenou prostřednictvím pozitivního opatření ve výchově za příkladné úsilí a výsledky při plnění povinností nebo za příkladný čin. **V popisu opatření se ale žádná taková výhoda, kterou by bylo možno dítěti odebrat, nenachází.** Naopak se v opatření objevují měsíční zákazy používání elektroniky (TV, PC a sluchátek) a úklidové povinnosti (vytírání kuchyně, jídelny a koupelny, vynášení odpadků a údržba chodníků v okolí zařízení).

Pevně doufám, že zařízení nepovažuje možnost používání osobní elektroniky za zvláštní osobní výhodu, která by měla být dětem přiznávána podle § 21 odst. 3 písm. d) zákona o ústavní nebo ochranné výchově, protože to považuji za samozřejmou součást

každodenního života. Na druhou stranu ale musím uvést, že v jeho postupu marně hledám jakékoli jiné vysvětlení. **Žádám proto ředitelku, aby v reakci na zprávu tento postup vysvětlila.**

S uvedeným souvisí i můj další závěr, kterým kritizuji popisovanou praxi zařízení. Ani jedno z výše zmíněných opatření, s výjimkou zákazu vycházek, není uvedeno v zákoně o ústavě a ochranné výchově. Skutečnost, že je zařízení i přesto dětem uděluje, **hodnotím jako nezákonný postup a porušování práv umístěných dětí.**

Problém vnímám i ve způsobu a formě uvádění důvodů, pro které byla výchovná opatření dětem udělena. Z popisů typu „*opakované neplnění svých povinností*“ či „*nevhodné chování k pedagogickým pracovníkům*“ nelze odušit, jaké konkrétní okolnosti k udělení opatření vedly. **Taková vymezení porušení povinností jsou neurčitá, mohou podléhat subjektivnímu hodnocení a negarantují jednotný přístup u všech dětí a v konečném důsledku nezaručují předvídatelnost rozhodování o opatření.**

Opatření:

- 16) Udělovat pouze ta opatření ve výchově, která jsou uvedena v zákoně (bezodkladně).**
- 17) Uvádět konkrétní důvody, které vedly k uložení opatření ve výchově (bezodkladně).**

6. Trestání dětí

Pedagogičtí pracovníci i děti by měli být seznámeni s možnými následky nepatřičného chování dětí a zvolené výchovné postupy by měly být v souladu s výchovnými cíli, přiměřené a časově omezené.⁴²

Vedle již výše uvedených hodnotících systémů a opatření ve výchově se v praxi zařízení vyskytují další subsystémy a procesy, jejichž prostřednictvím mohou být děti určitým způsobem sankcionovány. Pro přehlednost následně představuji každý zvlášť.

6.1 Pokuty za sprostá slova

Z rozhovorů s dětmi vyplynulo, že za použití sprostého slova musí odevzdávat peníze do zvlášť určené kasičky, která se nachází v kanceláři ředitelky. Částky se údajně pohybují okolo 5 Kč a 10 Kč, v závislosti na míře vulgarity použitého slova.

Ředitelka potvrdila existenci popsaného systému. Uvedla, že se na něm domluvila s dětmi, a ohledně jeho zavedení tedy v zařízení panovala všeobecná shoda. Děti si systém podle ředitelky chválí. Za vybrané peníze se následně nakoupí suroviny, děti napečou a se svými výrobky pak jedou navštívit osoby bez domova v Brně. Ředitelka uvedla, že tato praxe je proti dětem motivací, neboť se setkávají s prostředím, ze kterého mnohdy samy pocházejí, případně to na ně působí jako odstrašující příklad.

---

42 Standard 2 21.

Ačkoli rozumím konečnému účelu tohoto systému, který spočívá ve snaze korigovat vulgaritu v mluvě dětí, vnímám popsanou praxi jako problematickou, a to hned z několika aspektů. Z reakcí dětí nevyplývala dobrovolnost jejich zapojení do tohoto systému. Z výše uvedeného sdělení ředitelky je zřejmé, že děti odevzdávají své vlastní finanční prostředky na základě blíže nespecifikované dohody. Mám za to, že **zapojení dětí do tohoto systému nelze zakládat na plošné dohodě. Je na každém dítěti, jak naloží se svými penězi**, a nemůže být nuceno, byť třeba i vlivem dalších dětí, zapojovat se do aktivity a vynakládat své prostředky proti své vůli. Konstatuji, že **tento systém by měl fungovat jen pro ty děti, které se do něj samy ze své vlastní iniciativy a vůle svobodně rozhodnou zapojit**. Pro úplnost uvádím, že případné odmítnutí by nemělo být spojeno se žádnou sankcí, negativními dopady či jinými nevýhodami.

Není také zřejmé, co následuje, pokud se dítě rozhodne, že do kasičky své peníze neodevzdá, případně jaký je postup, pokud dítě nesouhlasí s výší pokuty, kterou má zaplatit. Zajímá mě také, jaká je praxe v případech, kdy dítě v dané situaci nemá dostatek vlastních finančních prostředků. I z těchto důvodů **žádám ředitelku, aby v reakci na zprávu popsala pravidla tohoto systému**.

Opatření:

- 18) **Zapojit do systému pokut za sprostá slova pouze ty děti, které se pro to samy dobrovolně rozhodnou (bezodkladně).**

6.2 Odebrání mobilního telefonu

Po příchodu do zařízení děti s denními i nočními vychovatelkami podepisují tzv. dohodu o používání mobilního telefonu. Tato dohoda zavazuje děti mimo jiné k tomu, že mohou používat své mobilní telefony pouze „*mimo organizované aktivity přímé pedagogické činnosti dětského domova a po splnění všech povinností vyplývajících z organizace dne vnitřního řádu domova*“. Podpisem dohody děti berou na vědomí, že „*mobilní telefon nelze nabíjet v prostorách DD, vyjma prostorů k tomu určených (kancelář sociální pracovnice a jídelna)*“. Nabíjení na vyhrazených místech je možné pouze v době nočního klidu. Tato opatření jsou odůvodněna ochranou dětí před úrazem elektrickým proudem či vznícením zařízení.

Z rozhovorů s dětmi vyplynulo, že vlastní mobilní telefony mohou používat pouze v době osobního volna, což je v součtu zhruba dvě hodiny denně. Nesmějí ho používat při společných činnostech, nesmí s ním jít do koupelny či na toaletu, nesmějí jej mít v jídelně. Na noc své mobily odevzdávají personálu, který jim je přes noc nabije. V případě, že děti tato pravidla nerespektují, personál je na to upozorní a dostanou tzv. výzvu. Při třetí výzvě je dětem telefon odebrán. Podle výpovědi některých dětí je telefon typicky odebírán na 14 dnů.

Ředitelka k povinnosti dětí nabíjet své mobilní telefony na vyhrazených místech a ve stanovenou dobu uvedla, že s tím děti samy souhlasily, když podepsaly dohodu. Domnívám se ale, že tento argument není namístě, neboť **děti nemají reálnou možnost dohodu nepodepsat**. Druhým argumentem ředitelky byla bezpečnost dětí. Uvedla, že podle ní hrozí reálné nebezpečí výbuchu či samovznícení nabíjecího zařízení či baterie v mobilním telefonu a s tím související vážné ohrožení zdraví a života dětí. Na základě některých zjištění

České obchodní inspekce uznávám, že obavy ředitelky mohou být zčásti oprávněné. Mám ale za to, že **namísto současného represivního přístupu by zařízení mělo dát dětem možnost nechat si nabíjecí zařízení a telefon pravidelně zkontrolovat revizním technikem**, který vyloučí jejich rizikovost. Zákaz nabíjení mobilních telefonů mimo vyhrazená místa nemá logické opodstatnění v případě, kdy děti ve svých pokojích v rámci distanční výuky pravidelně několik hodin denně používají notebooky a jiná elektronická zařízení napájená ze sítě.

Co se týče samotného zabavování mobilních telefonů, konstatuji, že tato praxe nemá oporu v zákoně. Výjimkou jsou pouze individuální případy, kdy mobil ohrožuje výchovu, zdraví a bezpečnost dítěte.⁴³ Dané ohrožení však musí být velice pečlivě a konkrétně odůvodněno⁴⁴ a zákonné oprávnění ředitele by mělo být vykládáno restriktivně.

Mé poznatky k odebírání mobilního telefonu umístěných dětí se nevztahují na případné zákazy jeho aktivního používání. **Nemám sebemenších výhrad k tomu, když zařízení na základě transparentních a jednoznačně stanovených pravidel omezí používání mobilních telefonů v době školního vyučování, přípravy na vyučování, stravování, komunitních a terapeutických činností či v době nočního klidu.** Taková pravidla by měla být součástí vnitřního řádu,⁴⁵ přičemž navštívené zařízení tento požadavek splňuje.

Opatření:

- 19) **Umožnit dětem nabíjet si mobilní telefony i mimo vyhrazená místa za splnění bezpečnostních podmínek (bezodkladně).**
- 20) **Umožnit dětem nechat si zkontrolovat svá elektronická zařízení revizním technikem (bezodkladně).**
- 21) **Upustit od praxe zabavování mobilních telefonů dětí (bezodkladně).**

6.3 Společné běhání

Jednou ze společných organizovaných aktivit je běh na vzdálenost 5 km. Jedná se o aktivitu organizovanou ředitelkou, která má být alternativou ke společné odpolední vycházce. Cílem je nasčítat dětmi naběhané kilometry a imaginárně doběhnout ze zařízení až do brněnského JumpParku či do kina. Motivačním prvkem je příslib ředitelky, že dětem, které si celou vzdálenost odběhají, zaplatí vstup. Ředitelka uvedla, že zapojení do aktivity je čistě dobrovolné a mezi dětmi je o ni velký zájem.

Z rozhovorů s dětmi vyplynulo, že aktivitu vnímají poněkud odlišně. Podle některých dětí není běhání zcela dobrovolné. Údajně se stává, že běhat musí jít povinně všechny děti, případně ředitelka několik dětí náhodně vybere. Děti popisovaly konkrétní zkušenosti, kdy ředitelce jedno z takto vybraných dětí odpovědělo, že se mu běhat nechce, na což mu měla

43 Ustanovení § 20 odst. 2 písm. d) ve spojení s § 23 odst. 1 písm. g) zákona o ústavní a ochranné výchově.

44 Bude se jednat například o situace, kdy je dítě prostřednictvím mobilního telefonu vystavováno jednání, které může naplňovat skutkovou podstatu trestného činu (např. ohrožování výchovy dítěte, navazování nedovolených kontaktů s dítětem, svádění k pohlavnímu styku atp.).

45 Čl. III metodického pokynu MŠMT k úpravě vnitřního řádu školského zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy (č. j. MSMT-26924/2018-1).

ředitelka odpovědět, že jí se zase nebude chtít pustit je na dovolenku. Další dítě údajně muselo jít běhat i přesto, že si stěžovalo na to, že je bolí noha. Ředitelka na jeho účasti údajně trvala s tím, že to rozběhá. Údajně se také stává, že povinné běhání je formou trestu. Jedno dítě se pracovníkům Kanceláře svěřilo s tím, že mu ředitelka nařídila běhání kvůli tomu, že nemělo na stole připraveny všechny pomůcky k distanční výuce.

Děti pověřeným pracovníkům Kanceláře nebyly schopny popsat následky toho, když odmítnou jít běhat. Taková situace údajně nikdy nenastala. Žádné dítě se podle všeho neodvážilo vzepřít. Některé děti však uvedly konkrétní zkušenost, kdy se v průběhu běhu zastavily a zbytek trasy dokončily chůzí. Ředitelka je měla okřiknout a po jejich návratu jim údajně nařídila práci na zahradě.

Ředitelka odmítla, že by měla do běhu děti nutit, anebo jej pojímat jako trest. Uvedla, že některé děti chodily v době před koronavirovou situací do fotbalového kroužku a jejich trenér ji požádal, aby děti zůstaly i přes uzavření sportovišť aktivní. Proto tuto aktivitu začala organizovat. Náhodné vybírání adeptů na běhání dělá z legrace, jde o škádlení. Opakovaně odmítla, že by její výzvy měly mít charakter příkazu.

I zde panuje rozpor mezi tvrzením ředitelky a informacemi, které vyplynuly z rozhovorů s dětmi. Vítám snahu ředitelky poskytnout dětem příležitost k aktivnímu pohybu i v době velice omezených možností. Na druhou stranu však musím konstatovat, že **způsob, jakým děti danou aktivitu vnímají, je pro mě velice znepokojivý**. Důrazně upozorňuji, že **zařízení děti nemůže nutit do náročnějších fyzických aktivit a už vůbec je nemůže používat jako trest. Pokud by se totiž tyto informace potvrdily, zařízení by se de facto dopouštělo fyzického trestání, které je v jeho podmínkách naprosto nepřijatelné**. Mám za to, že zařízení by mělo dát dětem více prostoru a příležitostí k participaci na tvorbě denního programu. S tím účelem, aby se děti mohly zapojit do takových pohybových aktivit, u kterých bude minimální riziko, že by je dělaly z donucení.

Opatření:

- 22) **Zapojit do společného běhání pouze ty děti, které se pro to samy dobrovolně rozhodnou (bezodkladně).**

6.4 Kumulace trestů

Jak již bylo řečeno, základem regulace chování by měl být vztah vychovatele s dítětem. Pokud jsou vztahy mezi dítětem a vychovatelem stabilní a kladně citově zabarveny, pak každé hodnocení, včetně případné kritiky či výtky, motivuje dítě kladně, pozitivně, funkčně a efektivně. Pokud má dítě jistotu, že na něm vychovateli záleží, a ten je pokárá, pak se může zastydět a příště si dát větší pozor, případně se může snažit již spáchanou chybu odčinit. Pokud má naopak dítě pocit, že na něm vychovateli nezáleží, a ten je potrestá, může v něm vyvolat ještě větší odpor ke změně a podpořit v něm pocit křivdy a nedůvěry v sociální okolí. Trest se v takovém případě májí účinkem.⁴⁶

---

46 LÁNYOVÁ, B. *Pro cesty k druhým břehům je třeba stavět mosty z vlastní strany*. In: ŽUFNÍČEK, Jan, PACNEROVÁ, Helena a Adéla ZELENDA KUPCOVÁ, ed. *Vybraná témata vychovatelské praxe: inspirace pro vychovatele v zařízeních ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. S. 99. ISBN 978-80-87652-59-6.

Výše popsané způsoby sankcionování a trestání dětí na mě působí dojmem, že **praxe zařízení v oblasti regulace chování umístěných dětí je postavena spíše na represii** než na vztahu mezi dětmi a personálem. Existence velkého množství sankčních nástrojů však umožňuje a svádí k naprosto nepřijatelné praxi v podobě kumulace trestů a sankcí, které obdrží za jedno jednání, které je v rozporu s normou.

Absurditu této praxe lze ilustrovat na příkladu, kdy dítě opakovaně odmítne respektovat pravidla zařízení pro používání mobilního telefonu a současně drze a vulgárně reaguje na výzvy personálu k jeho odložení. Popsané chování může mít pro dítě tyto následky:

- **Hodnotící systém „Šikula“** – odebrání „smajlíka“ za kategorii „Neslušnost se nenosí“, což může v důsledku pro dítě znamenat **nižší měsíční kapesné**.
- **Systém trestných bodů** – udělení trestných bodů za „drzé chování“, které si dítě **musí odpracovat**.
- **Opatření ve výchově** – udělení opatření ve výchově za „nevhodné chování k pedagogickým pracovníkům“, v jehož důsledku má dítě např. **zákaz používání elektroniky, vycházek a povinnost provádět úklidové a pracovní činnosti**.
- **Systém pokut za sprostá slova** – dítě musí ze svých vlastních prostředků **uhradit do kasičky částku odpovídající vulgaritám**, které proneslo na adresu personálu.
- **Odebrání mobilního telefonu** – vzhledem k tomu, že dítě nerespektovalo opakované výzvy, je **zabaven mobilní telefon**.
- **Společné běhání** – vzhledem k nevhodnému chování může být dítě vyzváno **k povinnosti účastnit se organizovaného běhu** na 5 km.

Jak je z výše uvedeného patrné, v některých případech může dojít ke kumulaci až šesti trestů či sankcí. Ačkoli takový extrémní případ pověřeni pracovníci Kanceláře v průběhu návštěvy nezaznamenali, kumulace dvou až tří negativních dopadů za jedno jednání nebylo výjimkou. Domnívám se, že ve zjištění více případů částečně bránila již kritizovaná nepřezkoumatelnost důvodů, pro které dětem byla udělena opatření ve výchově.

Opatření:

- 23) Upustit od kumulace trestů; za jedno jednání udělovat jednu odpovídající sankci (bezodkladně).**

Kontakt dětí s rodinou a blízkými

---

7. Pobyty dětí mimo zařízení

Zařízení by mělo aktivně vytvářet podmínky pro vytvoření a udržování kontaktu dítěte s rodinou a blízkými osobami a podporovat děti v navazování kontaktů a k trávení svého volného času mimo zařízení v přirozeném sociálním prostředí.⁴⁷ Zařízení by se tedy mělo snažit využít jakoukoli příležitost k realizaci pobytu dítěte mimo zařízení, pokud je to současně v zájmu dotyčného dítěte.

Děti mohou jezdit na víkendové pobyty mimo zařízení jen jednou za 14 dnů. Častější dovolenky jsou možné v individuálních případech. Podle sociální pracovnice se většinou jedná o starší děti, které se připravují na odchod ze zařízení. Toto pravidlo není uvedeno ve vnitřním řádu ani jiných interních předpisech zařízení. Jedná se tedy o nepsané pravidlo, jehož existenci potvrdil personál zařízení i dotazované děti. Podle sociální pracovnice děti ani jejich rodiče s danou praxí nemají problém. Rodiče o těchto pravidlech ví a o pobyty žádají ve stanovených intervalech. Podle sociální pracovnice tedy nenastávají situace, kdy by ředitelka musela s odkazem na tato pravidla žádosti zamítnat. Důvodem jejich existence údajně je, aby děti nevnímaly zařízení jako internát, ale naopak si na zařízení zvykly a šly se s ním.

Tuto argumentaci nelze přijmout. **Sounáležitost s dětským domovem lze v dětech jen těžko přestovat tím, že budou omezovány v osobním kontaktu s rodinou nebo s blízkými osobami.** Naopak se domnívám, že tímto omezením dochází k pravému opaku a děti mohou dětský domov vnímat jako subjekt, který jim a jejich nejbližším brání ve styku a zneprůjemňuje jim život. Domnívám se, že **současná praxe zařízení zasahuje do práv dětí a jejich blízkých na soukromý a rodinný život**, která zaručuje čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách⁴⁸ a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.⁴⁹ Jde zejména o to, že daný zásah v podobě omezení kontaktu s rodinou není nezbytný a není přiměřený účelu ústavní výchovy.

Opatření:

- 24) Zrušit pravidlo povolování víkendových dovolenek jen jednou za 14 dnů a podporovat děti v trávení času mimo zařízení (bezodkladně).**

---

47 Standard 2.14 a) a 2.26.

48 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8.

49 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

8. Soukromí při telefonickém kontaktu

Způsob fungování zařízení by měl zajišťovat dítěti ochranu jeho osobního prostoru a soukromí, mimo jiné, v oblastech zacházení s papírovou a elektronickou korespondencí a s účty na sociálních sítích, telefonických hovorů a užívání mobilního telefonu.⁵⁰

Ze samostatných rozhovorů s dětmi vyplynulo, že v případě, kdy nemají k dispozici vlastní mobilní telefon nebo nemají kredit, mohou svým rodičům a blízkým volat z „domovského mobilního telefonu“. Používání společného telefonu však má několik podmínek. Hovor se musí odehrávat v přítomnosti personálu a jeho délka by neměla přesáhnout 5 minut.

Proti této praxi se zásadně ohrazuji a hodnotím ji jako neakceptovatelný zásah do soukromí dětí, jejich rodinných příslušníků a blízkých. Pro takto závažné narušování důvěrnosti soukromých hovorů nevidím sebemenší důvod, a **důrazně tak žádám, aby zařízení od této praxe upustilo.** Stejně tak nerozumím striktnímu časovému omezení telefonních hovorů. Zařízení by mělo dát dětem rozhodně větší prostor pro realizaci kontaktu s rodinou a blízkými.

Opatření:

25) Respektovat důvěrnost telefonních hovorů dětí (bezodkladně).

---

⁵⁰ Standard 2.22.

Vztah dětí k personálu

Vztahy pracovníků k dětem v zařízení by měly být založeny na respektu a porozumění. Pracovník by měl dítěti věnovat individuální pozornost, snažit se o budování důvěry v jejich vzájemném vztahu a podporovat dítě v naplňování jeho potenciálu.⁵¹

Ze samostatných rozhovorů s dětmi vyplynulo, že jejich vztah s personálem zařízení je velice problematický. Děti důvěřují jen několika členům výchovatele personálu. Mezi dětmi a vedením zařízení existuje citelná vztahová propast. Několik dětí zaměstnancům Kanceláře popsalo konkrétní incidenty, na základě kterých postupně ztratily důvěru v ředitelku zařízení. Otevřeně si také stěžovaly na přístup konkrétních zaměstnankyň.

Děti nezávisle na sobě uváděly, že asistentky pedagoga, které běžně pracují jako noční vychovatelky, v poslední době často zaskakují za denní vychovatelky. Tyto pracovnice údajně nerespektují zažitý systém „stopek“, který dětem dává možnost zabránit případné eskalaci konfliktu tím, že si vezmou čas na oddech a z konfliktní situace vystoupí. Děti uváděly, že dotyčné pracovnice opakovaně nereagovaly na jejich signály a konflikt dále eskalovaly do té doby, než vybuchly. Následně jim pracovnice za afekt udělily trestné body.

Žádám ředitelku, aby v této věci zjednala nápravu. Například tím, že proškolí dotyčné zaměstnankyň o pravidlech přístupu a jednání s umístěnými dětmi a doplní personál o další pracovníky, kteří budou splňovat požadované vzdělání na pozici denního vychovatele.

Opatření:

26) Poučit vybrané zaměstnance o pravidlech přístupu a jednání s umístěnými dětmi (bezodkladně).

Domnívám se, že pozitivnímu vztahu mezi vedením zařízení a umístěnými dětmi nepřispívá praxe, kdy děti podepisují potvrzení o převzetí darů k narozeninám. Na potvrzení jsou specifikovány darované předměty spolu s uvedením, zda se jedná o sponzorské dary, nebo byly pořízeny z prostředků zařízení, a konkrétním vyčíslením jejich pořizovací ceny.

Tato praxe je velice nestandardní a dá se říci, že je úplným opakem toho, jak probíhá předávání narozeninových darů v běžných rodinách. Domnívám se, že zařízení tímto postupem chce docílit, aby děti znaly hodnotu věcí, které každodenně používají. Tento způsob je ale velice nešťastný a necitlivý ve vztahu k dětem. Děti potvrzení mohou vnímat jako jakési vyúčtování toho, kolik oslava jejich narozenin zařízení stála, a mohou pociťovat nepříjemný tlak na očekávanou vděčnost z jejich strany.

---

51 Standard 2.18.

Dětský domov, Hrotovice, Sokolská 362
se sídlem Sokolská 362, 675 55 Hrotovice
tel.: 568 860 128, www.ddhrotovice.cz, ddhrotovice@seznam.cz

POTVRZENÍ

Dětský domov Hrotovice předal [redacted] za rok 2020 tyto dárky:

Narozeniny:

- Mikina (Ragwear) v ceně 1 299,- Kč – sponzorský dar
- Dort v ceně 300,- Kč

Celkem cena narozeninových dárků: 1 599,- Kč

Předal: [redacted]   Převzal: [redacted]   Souhlasí: [redacted]

**Dětský domov, Hrotovice,
Sokolská 362**
se sídlem Sokolská 362,
675 55 HROTOVICE
IČ: 604 18 508

V Hrotovicích dne 23. 3. 2020

Potvrzení o převzetí narozeninových darů dítětem D (obr. 13).

Opatření:

27) Upustit od praxe potvrzování převzetí darů (bezodkladně).

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně

- Zařadit do denního programu dětí více volného času (opatření č. 1).
- Respektovat potřeby dětí při sestavování denního programu (opatření č. 2).
- Umožnit dětem aktivně participovat na plánování denního programu a organizovaných aktivit (opatření č. 3).
- Přizpůsobit aktivity a četnost jejich opakování běžnému způsobu života (opatření č. 4).
- Individualizovat dobu určenou k přípravě dětí do školy (opatření č. 5).
- Zrušit jakákoli pravidla či nařízení týkající se vzhledu a odívání dětí (opatření č. 6).
- Umožnit dětem upravovat svůj vzhled a styl oblékání podle jejich vlastních preferencí s případným požadavkem na přiměřenost (opatření č. 7).
- Zrušit jakákoli pravidla či nařízení týkající se výzdoby pokojů dětí (opatření č. 8).
- Umožnit dětem vyzdobit si vlastní pokoje podle jejich vlastních preferencí (opatření č. 9).
- Nevyžadovat po dětech účtenky z nákupů (opatření č. 10).
- Nepožadovat po dětech, aby měly otevřené dveře od svých pokojů (opatření č. 11).
- Umožnit starším dětem v závislosti na jejich individuálních schopnostech uzamykat si svůj pokoj (opatření č. 12).
- Klepat na dveře při vstupu do pokojů dětí (opatření č. 13).
- Zrušit bodový hodnotící systém (opatření č. 14).
- Zrušit systém trestných bodů (opatření č. 15).
- Udělovat pouze ta opatření ve výchově, která jsou uvedena v zákoně (opatření č. 16).
- Uvádět konkrétní důvody, které vedly k uložení opatření ve výchově (opatření č. 17).
- Zapojit do systému pokut za sprostá slova pouze ty děti, které se pro to samy dobrovolně rozhodnou (opatření č. 18).
- Umožnit dětem nabíjet si mobilní telefony i mimo vyhrazená místa za splnění bezpečnostních podmínek (opatření č. 19).
- Umožnit dětem nechat si zkontrolovat svá elektronická zařízení revizním technikem (opatření č. 20).
- Upustit od praxe zabavování mobilních telefonů dětí (opatření č. 21).
- Zapojit do společného běhání pouze ty děti, které se pro to samy dobrovolně rozhodnou (opatření č. 22).
- Upustit od kumulace trestů; za jedno jednání udělovat jednu odpovídající sankci (opatření č. 23).

- Zrušit pravidlo povolování víkendových dovolenek jen jednou za 14 dnů a podporovat děti v trávení času mimo zařízení (opatření č. 24).
- Respektovat důvěrnost telefonních hovorů dětí (opatření č. 25).
- Poučit vybrané zaměstnance o pravidlech přístupu a jednání s umístěnými dětmi (opatření č. 26).
- Upustit od praxe potvrzování převzetí darů (opatření č. 27).